

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy Milana Podhrázkého a soudců Petra Mikeše a Jitky Zavřelové v právní věci žalobkyně: **M. K.**, zastoupená Mgr. Milanem Hadravou, advokátem se sídlem Školní 3315, Chomutov, proti žalovanému: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Křížová 25, Praha 5, proti rozhodnutí žalované ze dne 29. 5. 2018, čj. X, o kasační stížnosti žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 28. 6. 2019, čj. 78 Ad 30/2018-40,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost **s e z a m í t á .**
- II. Žalobkyně **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení.
- III. Žalované **s e** náhrada nákladů řízení **n e p ř i z n á v á .**
- IV. Ustanovenému zástupci žalobkyně Mgr. Milanu Hadravovi, advokátovi, **s e p ř i z n á v á** odměna a náhrada hotových výdajů ve výši **1 573 Kč**, která mu bude vyplacena do 30 dnů od právní moci tohoto rozsudku z účtu Nejvyššího správního soudu.

O d ů v o d n ě n í :

I. Vymezení předmětu řízení

[1] Žalobkyni vznikl od 2. 2. 2003 nárok na invalidní důchod, od 22. 7. 2013 pobírá invalidní důchod pro invaliditu třetího stupně. Rozhodnutím č. I ze dne 10. 4. 2018, čj. X, jí žalovaná přiznala invalidní důchod pro invaliditu třetího stupně pro období od 16. 2. 2017 ve výši 3 652 Kč měsíčně a od ledna 2018 ve výši 3 841 Kč měsíčně, a to na základě § 54 odst. 2 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění. Rozhodnutím č. II z téhož dne a téhož čísla jednacího žalovaná současně zamítla žádost žalobkyně o zvýšení invalidního důchodu pro nesplnění podmínek dle § 56 odst. 1 písm. b) téhož zákona. Proti těmto rozhodnutím podala žalobkyně námitky, které žalovaná rozhodnutím označeným v záhlaví zamítla.

[2] Rozhodnutí o námitkách napadla žalobkyně u Krajského soudu v Ústí nad Labem. Namítala zejména, že se žalovaná nevypořádala se všemi námitkami, neseznámila se s celým obsahem správního spisu a nepřihlédla ke všem skutečnostem. Nezohlednila, že žalobkyně v období od 1. 2. 2007 do 24. 2. 2008 pečovala o svého otce a v období od 6. 11. 2009 do 19. 9. 2013 následně i o matku, a to o oba ve II. stupni závislosti. Tyto skutečnosti žalobkyně ve správním řízení doložila. Zákon o důchodovém pojištění považuje při výpočtu starobního i invalidního důchodu dobu výkonu péče o jinou osobu závislou na pomoci za tzv. náhradní dobu pojištění. Žalovaná nevzala při výpočtu konkrétní výše invalidního důchodu žalobkyně péči o rodiče v úvahu, a vypočetla jí tak nižší důchod, než jí ve skutečnosti náležel. Žalobkyně má nízký příjem, je vážně nemocná a její zdravotní stav se zhoršuje.

[3] Krajský soud shora uvedeným rozsudkem žalobu zamítl. Shodně se žalovanou dospěl k závěru, že jelikož žalobkyně vykonávala péči o rodiče (coby náhradní dobu pojištění) až v období po přiznání invalidního důchodu, nelze náhradní dobu pojištění získanou po přiznání nároku na invalidní důchod nikterak pro výpočet nové výše invalidního důchodu zohlednit (§ 41 zákona o důchodovém pojištění). Výše invalidního důchodu tak odpovídá výpočtu dle zákona o důchodovém pojištění, jež zohledňuje zejména stupeň invalidity a dobu pojištění před vznikem nároku na invalidní důchod. Žalobkyně je uznána invalidní v nejvyšším možném (třetím) stupni invalidity, kvůli čemuž jí tvrzený zhoršující se zdravotní stav již nemá vliv na určení stupně invalidity. Byť se žalovaná v napadeném rozhodnutí nevyjádřila konkrétně ke všem námitkám uplatněným žalobkyní, je napadené rozhodnutí přezkoumatelné, neboť v něm žalovaná podrobně zdůvodnila a rozvedla, proč námitkám žalobkyně nelze přisvědčit. K námitce, že se žalovaná neseznámila s úplným obsahem správního spisu, žalobkyně neuvedla žádné podrobnosti.

II. Obsah kasační stížnosti a vyjádření žalované

[4] Proti rozsudku krajského soudu žalobkyně (dále „stěžovatelka“) brojí kasační stížností. Nadále je přesvědčena o tom, že žalovaný měl při výpočtu výše invalidního důchodu zohlednit i dobu, po kterou pečovala o rodiče, a to bez ohledu na to, že tomu tak bylo až po přiznání invalidního důchodu. Zákon o důchodovém pojištění považuje dobu výkonu péče o jinou osobu závislou na péči za tzv. náhradní dobu pojištění, a to nejen při výpočtu důchodu starobního, ale též důchodu invalidního. Zákon o důchodovém pojištění stanoví v § 19a odst. 1, že starobní a invalidní důchod pojištěnce, který získal aspoň 15 roků náhradní doby pojištění za dobu péče o závislou osobu, nesmí být vyměřen z nižšího výpočtového základu, než kolik činí výpočtový základ stanovený podle § 15 z osobního vyměřovacího základu vypočteného podle odstavců 2 a 3 a podle § 16. Pokud by žalovaná zohlednila, že stěžovatelka pečovala v období od 1. 2. 2007 do 24. 2. 2008 o svého otce, a v období od 6. 11. 2009 do 19. 9. 2013 o svou matku, oba ve II. stupni závislosti, musela by námitkám vyhovět a rozhodnout, že stěžovatelce náleží vyšší invalidní důchod. Krajský soud žalované přisvědčil a s uvedenou námitkou stěžovatelky se nijak nevypořádal. Náležitě se nevypořádal ani s dalšími žalobními námitkami stěžovatelky, podle nichž jí její zdravotní stav neumožňuje pracovat ani na částečný úvazek, její zdravotní problémy jsou dlouhodobé se zhoršující se prognózou a výše invalidního důchodu jí neumožňuje důstojně žít.

pokračování

[5] Podle žalované kasační stížnost nijak nevyvrací závěry napadeného rozsudku a žalobou napadeného rozhodnutí, pouze opakuje již vypořádaná tvrzení. Žalovaná ke spornému bodu (tj. nepromítnutí doby péče o rodiče do výše vyměřeného invalidního důchodu) zdůraznila, že § 34 zákona o důchodovém pojištění se nevztahuje na invalidní důchody. Vznik invalidity stěžovatelky předcházela době, kdy pečovala o své rodiče, přičemž péče o jinou osobu není „výdělečnou činností“ ve smyslu zákona o důchodovém pojištění, ale náhradní dobou pojištění.

III. Posouzení věci Nejvyšším správním soudem

[6] Nejvyšší správní soud přezkoumal napadený rozsudek v rozsahu uplatněných kasačních důvodů a zkoumal při tom, zda napadené rozhodnutí netrpí vadami, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3 a 4 s. ř. s.).

[7] Kasační stížnost není důvodná.

[8] Nejvyšší správní soud se z hlediska uplatněné kasační argumentace nejprve zabýval tím, zda se krajský soud dostatečně vypořádal s námitkami uplatněnými v žalobě (konkrétně stěžovatelka poukazuje na námitky týkající se výpočtu výše invalidního důchodu, jejího zhoršujícího se zdravotního stavu, resp. toho, že není schopna pracovat ani na částečný úvazek a přiznaný invalidní důchod ji neumožňuje důstojně žít). Rozhodnutí je dle judikatury Nejvyššího správního soudu nepřezkoumatelné [§ 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s.] mimo jiné tehdy, pokud soud opomenul vypořádat některou z námitek uplatněných v žalobě (srov. např. rozsudek ze dne 27. 6. 2007, čj. 3 As 4/2007-58, či rozsudek ze dne 18. 10. 2005, čj. 1 Afs 135/2004-73, č. 787/2006 Sb. NSS), anebo pokud ji vypořádal nedostatečně a z odůvodnění nelze seznat, proč ji posoudil za nedůvodnou (rozsudek ze dne 14. 7. 2005, čj. 2 Afs 24/2005-44).

[9] Nejvyšší správní soud v dané věci žádnou z uvedených vad v rozsudku krajského soudu neshledal. K první ze zmíněných námitek, kterou stěžovatelka považuje za nevypořádanou, se krajský soud výslovně vyjádřil v bodě 15. rozsudku, v němž jednoznačně vysvětlil svůj náhled na výklad § 41 zákona o důchodovém pojištění a uzavřel, že se stěžovatelce ve vztahu ke sporné otázce (nezapočítání doby péče o rodiče do výpočtu výše důchodu) nepodařilo závěr žalované zpochybnit. S námitkami týkajícími se zdravotního stavu stěžovatelky a její nemožnosti pracovat se krajský soud vypořádal v bodě 16. rozsudku. Mimo jiné poukázal na to, že stěžovatelka je invalidní ve třetím, tedy nejvyšším, stupni a zhoršující se zdravotní stav tak není ve věci relevantní. Kasační soud má za to, že ač jsou některé závěry krajského soudu poměrně stručné, reagují odpovídajícím způsobem na všechny v žalobě uplatněné námitky (včetně těch, na něž stěžovatelka v kasační stížnosti upozorňuje) a lze z nich seznat, jak a na základě čeho je krajský soud hodnotil. Z hlediska přezkumu napadeného rozsudku je takové posouzení zcela dostačující. Ostatně sám krajský soud v napadeném rozsudku přiléhavě upozornil na již existující judikaturu, podle níž skutečnost, že se krajský soud nezabýval každou dílčí námitkou, ještě nezakládá nepřezkoumatelnost rozsudku. Kasační námitka týkající se nepřezkoumatelnosti napadeného rozsudku (nevypořádání některých žalobních námitek) tedy není důvodná.

[10] Jde-li o další kasační argumentaci, stěžovatelka i v kasační stížnosti setrvává především na tom, že žalovaná měla při určení výše invalidního důchodu přihlédnout

k tomu, že stěžovatelka pečovala po dobu několika let o své rodiče ve II. stupni závislosti. Na východiska týkající se pravidel výpočtu výše invalidního důvodu, resp. povahy řízení, v němž žalovaná vydala nyní přezkoumávaná rozhodnutí, však stěžovatelka v kasační stížnosti nijak konkrétně nereaguje a neuvádí ani jiné důvody, proč v jejím případě měl být invalidní důchod přiznán v jiné částce, než v jaké jí náleží [§ 56 odst. 1 písm. b) zákona o důchodovém pojištění]. Závěry, které v dané věci zaujala již žalovaná a následně je aproboval i krajský soud, sice stěžovatelka zpochybňuje i v kasační stížnosti, činí tak ovšem (vedle opakování svého obecného požadavku, aby doba péče o rodiče byla při určení výše důchodu zohledněna) toliko s odkazem na § 19a odst. 1 zákona o důchodovém pojištění. K této podobě kasační argumentace je však zdejší soud nucen připomenout, že stěžovatel v kasační stížnosti musí zásadně reagovat na argumentaci krajského soudu a uvádět, z jakých důvodů jsou závěry, které krajský soud v napadeném rozhodnutí uvedl, nesprávné. Pokud tak neučiní a pouze znovu zopakuje námitky, které uvedl v žalobě, aniž by jakkoliv reflektoval argumentaci krajského soudu, pak za předpokladu, že uvedené námitky krajský soud vypořádal a nelze v jejich opakování spatřovat setrvání na dříve vznesené argumentaci, která je nadále schopná obstát proti závěrům krajského soudu, nejsou takové námitky přípustné (srov. usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 6. 2020, čj. 10 As 181/2019-63, č. 4051/2020 Sb. NSS, ze dne 10. 9. 2009, čj. 7 Afs 106/2009-77, č. 2103/2010 Sb. NSS, nebo ze dne 15. 9. 2009, čj. 6 Ads 113/2009-43). Je tedy třeba především zdůraznit, že zopakování argumentace uplatněné již v žalobě, na kterou krajský soud v napadeném rozsudku již reagoval, nemůže představovat přípustnou kasační námitku.

[11] Nejvyšší správní soud si nicméně uvědomuje, jaký význam zjevně má pro stěžovatelku otázka výše jejího invalidního důvodu, resp. že způsob jeho výpočtu není jednoduchý, a nemusel být pro ni doposud ze stručnějších – nicméně jednoznačných – závěrů krajského soudu i žalovaného a jejich odkazů na právní předpisy zcela pochopitelný. Proto považuje za vhodné i přes nepřipustnost klíčového kasačního argumentu stěžovatelky (o nezapočítání doby péče o rodiče) shrnout, že pravidla pro výpočet výše invalidního důchodu jsou upravena v § 41 zákona o důchodovém pojištění, a to pro invaliditu ve všech třech stupních. Podle odst. 2 tohoto ustanovení činí výše procentní výměry invalidního důchodu za každý celý rok doby pojištění a) 0,5 % výpočtového základu měsíčně v případě invalidního důchodu pro invaliditu prvního stupně, b) 0,75 % výpočtového základu měsíčně v případě invalidního důchodu pro invaliditu druhého stupně, c) 1,5 % výpočtového základu měsíčně v případě invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně. Z odst. 4 daného ustanovení pak plyne, že *pro výši procentní výměry invalidního důchodu podle odstavce 2 se jako doba pojištění uvedená v § 11 a v § 13 odst. 1 započítává v rozsahu stanoveném v odstavci 5 i dopočtená doba, která spočívá v náhradě zbytku aktivní části života (tedy do dosažení důchodového věku)*. Tento výpočet výše invalidního důchodu se nicméně vztahuje pouze k okamžiku, kdy dojde ke vzniku nároku na důchod. Zákon dále předpokládá, že v případě změny stupně invalidity při zlepšení anebo zhoršení zdravotního stavu se výpočet provede postupem podle § 41 odst. 3 zákona o důchodovém pojištění, a to ode dne, od něhož došlo ke změně stupně invalidity. Nová výše procentní výměry invalidního důchodu se stanoví *jako součin procentní výměry invalidního důchodu, který náležel ke dni, který předchází dni, od něhož došlo ke změně stupně invalidity, a koeficientu, který se vypočte jako podíl procentní sazby výpočtového základu za každý celý rok doby pojištění uvedené v odstavci 2, která odpovídá novému stupni invalidity, a procentní sazby výpočtového základu za každý celý rok doby pojištění uvedené v odstavci 2,*

pokračování

která odpovídá dosavadnímu stupni invalidity. Např. v případě změny druhého stupně invalidity na třetí stupeň má koeficient hodnotu 2 (1,5/0,75), v opačném případě, dojde-li ke změně stupně invalidity ze třetího na druhý, má koeficient hodnotu 0,5 (0,75/1,5). K takto zjištěnému výsledku (součinu naposledy přiznaného invalidního důchodu, od něhož se odečte základní výměra, a stanovenému koeficientu) se přičte základní výměra invalidního důchodu, čímž je zjištěna konkrétní výše přiznaného invalidního důchodu při změně stupně invalidity.

[12] Pro situaci stěžovatelky je především podstatné, že žalobou napadené rozhodnutí žalované (resp. jemu předcházející prvostupňová rozhodnutí č. I. a č. II) nebyla vydána v návaznosti na změnu stupně zjištěné invalidity stěžovatelky. Žalovaná pouze rozhodovala o změně konkrétní výše přiznaného invalidního důchodu, a to v souvislosti se zvýšením základní i procentní výměry důchodu podle nařízení vlády č. 325/2016 Sb. a č. 343/2017 Sb., resp. o žádosti stěžovatelky o zvýšení důchodu. Ve věci tedy neprováděla nové posuzování skutečností týkajících se samotného nároku na důchod. Shora popsany způsob výpočtu invalidního důchodu při změně stupně invalidity nicméně jasně ilustruje, že pro určení konkrétní výše invalidního důchodu není rozhodné, zda a jak se změnila okolnosti mající případně vliv na jeho přiznání resp. výši při jeho přiznání, pakliže nárok na invalidní důchod stále trvá. Jinak řečeno, pokud je rozhodnuto o nároku na invalidní důchod, který je stále trvající, konkrétní výše důchodu se i přes změnu podstatných okolností (vč. zdravotního stavu) odvíjí od toho, v jaké výši byl stanoven při vzniku nároku na invalidní důchod (při vzniku invalidity). To zdůrazňuje i odborná literatura, podle níž „*nově vložený odstavec 3 [...] přináší zásadní změnu (byť logicky vyplývající z „jediného“ invalidního důchodu rozlišovaného pouze stupni invalidity) v tom, že při změně stupně invalidity se již nezjišťuje podmínka potřebné doby pojištění pro nárok na „jiný“ invalidní důchod (a ovšem se ani tento „jiný“ invalidní důchod zcela nově nevypočítává). Lze tedy zjednodušeně uvést, že trvá-li nepřetržitě nějaký stupeň invalidity, trvá i nárok na „nějaký“ invalidní důchod. Výše jeho procentní výměry se mění pouze v poměru procentních sazeb odpovídajícím změně stupně invalidity, a to ve stejném poměru, v jakém jsou ve vzájemném vztahu tyto sazby podle nového znění odstavce 2 komentovaného ustanovení*“ (VOŘÍŠEK, V. § 41 Obecná pravidla. In: *Zákon o důchodovém pojištění. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 144-147). Uvedená východiska plně dopadají i na případ stěžovatelky, které vznikl nárok na invalidní důchod 2. 2. 2003 a stále trvá. Jakékoliv následné změny, a to jak ve smyslu stupně invalidity, tak ve smyslu konkrétní výše přiznaného invalidního důchodu měsíčně (což je předmětem tohoto řízení), nevedou k novému zjišťování okolností, které byly rozhodné v okamžiku vzniku nároku na invalidní důchod. Stanovení výše invalidního důchodu tedy nemůže nijak ovlivnit nesporný fakt, že poté, kdy stěžovatelce vznikl na invalidní důchod nárok (tedy kdy se stala invalidní ve smyslu § 39 zákona o důchodovém pojištění a splnila ostatní zákonné podmínky uvedené v § 38 ve spojení s § 40 téhož zákona), pečovala po dobu několika let o blízké osoby starší 10 let ve II. stupni závislosti. K tomu totiž došlo až v době, kdy stěžovatelka invalidní důchod již pobírala.

[13] K odkazu stěžovatelky na § 19a odst. 1 zákona o důchodovém pojištění, jímž se krajský soud v napadeném rozsudku nijak blíže nezaobíral, a jemuž stěžovatelka přikládá význam pro určení výše jejího důchodu, Nejvyšší správní soud uvádí, že toto ustanovení týkající se minimální výše výpočtového základu za splnění dalších podmínek (15 roků náhradní doby), sice nepochybně dopadá na důchod starobní i invalidní, ovšem týká se určení výpočtového základu, od něhož se odvíjí výpočet výše invalidního důchodu při

vzniku nároku (viz shora), nikoliv případné změny po vzniku nároku. Stěžovatelka v této souvislosti ostatně ani nijak nereaguje na poukaz žalované na speciální úpravu týkající se výlučně důchodu starobního, podle níž se u určení výše výpočtového základu přihlíží k výdělečné činnosti pojištěnce i v období po vzniku nároku na důchod (viz § 34 zákona o důchodovém pojištění). Žádnou podobnou možnost zákon v případě určení výše důchodu invalidního nepředpokládá. Nejvyšší správní soud nadto podotýká, že doba, kdy stěžovatelka pečovala o své rodiče, plně spadá do tzv. dopočtené doby od okamžiku vzniku nároku na invalidní důchod do dosažení důchodového věku (ve smyslu § 41 odst. 3 zákona o důchodovém pojištění, ve znění účinném v době přiznání nároku na invalidní důchod v roce 2003, nyní ve smyslu § 41 odst. 4 téhož zákona). Tato doba, do níž stěžovatelkou namítané skutečnosti spadají, se tedy do výše vypočteného invalidního důchodu také promítla.

[14] Namítá-li stěžovatelka, že se její zdravotní stav dále zhoršuje, neumožňuje jí pracovat ani na částečný pracovní úvazek a výše vypočteného invalidního důchodu jí neumožňuje žít důstojný život, lze i v tomto ohledu poukázat na závěry krajského soudu vyslovené v nyní napadeném rozsudku, s nimiž však stěžovatelka v kasační stížnosti nijak konkrétně nepolemizuje.

[15] Co se týče tvrzení stěžovatelky, že jí výše invalidního důchodu neumožňuje vést důstojný život, Nejvyšší správní soud v žádném případě nesnižuje složitost situace, v níž se stěžovatelka mohla ocitnout, a to jak ze zdravotního tak finančního hlediska. Je však třeba zdůraznit, že i zdejší soud je vázán předmětem daného řízení. Žalovaná (jejíž rozhodnutí stěžovatelka napadla u krajského soudu) rozhodovala o námitkách proti rozhodnutí č. I, jímž stěžovatelce v návaznosti na nařízení vlády č. 325/2016 Sb., resp. nařízení vlády č. 343/2017 Sb., zvýšila invalidní důchod, a proti rozhodnutí č. II, kterým žalovaná zamítla žádost ve smyslu § 56 odst. 1 písm. b) zákona o důchodovém pojištění, neboť nezjistila, že by byl invalidní důchod přiznán nebo byl vyplácen v nižší částce, než v jaké náleží. Pakliže v tomto ohledu postup žalované při výpočtu invalidního důchodu obstál i v soudním přezkumu (jak plyne z výše uvedeného), Nejvyššímu správnímu soudu nepřisluší, aby posuzoval výši přiznaného invalidního důchodu z hlediska, zda umožňuje vést důstojný život. Jak již ostatně uvedl v napadeném rozsudku krajský soud, stěžovatelka může při řešení své životní situace využít dávek systému pomoci v hmotné nouzi anebo státní sociální podpory.

IV. Závěr a náklady řízení

[16] Nejvyšší správní soud se tedy s ohledem na výše uvedené věcně nezabýval nepřipustnými kasačními námitkami stěžovatelky, resp. námitky přípustné (tvrzená nepřezkoumatelnost a nezohlednění § 19a zákona o důchodovém pojištění) neshledal důvodnými. Kasační stížnost proto podle § 110 odst. 1 *in fine* s. ř. s. zamítl.

[17] O nákladech řízení o kasační stížnosti rozhodl soud v souladu s § 60 odst. 1 ve spojení s § 120 s. ř. s. Stěžovatelka nebyla ve věci úspěšná, nemá proto právo na náhradu nákladů řízení. Žalované nevznikly žádné náklady nad rámec její běžné úřední činnosti, proto jí soud náhradu nákladů řízení nepřiznal.

pokračování

[18] Odměna zástupce stěžovatelky Mgr. Milana Hadravy, advokáta, který byl stěžovatelce k její žádosti ustanoven v řízení před krajským soudem (a na základě § 35 odst. 10 *in fine* s. ř. s. ji tedy zastupoval i v řízení o kasační stížnosti), byla stanovena za jeden úkon právní služby spočívající v podání kasační stížnosti podle § 11 odst. 1 písm. d) advokátního tarifu, a to ve výši 1 000 Kč (§ 7 bod 3 ve spojení s § 9 odst. 2 advokátního tarifu). Vedle toho má zástupce stěžovatelky právo na paušální náhradu hotových výdajů ve výši 300 Kč (§ 13 odst. 4 advokátního tarifu). Podle Administrativního registru ekonomických subjektů (ARES) je zástupce stěžovatelky plátcem DPH. Celkem mu tedy náleží odměna a náhrada hotových výdajů ve výši 1 573 Kč (včetně částky ve výši 273 Kč spočívající v náhradě DPH). Tato částka mu bude vyplacena z účtu Nejvyššího správního soudu do 30 dnů od právní moci tohoto rozsudku. Náklady právního zastoupení stěžovatelky nese stát.

Poučení: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně 29. dubna 2021

Milan Podhrázký
předseda senátu